

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Горошко М.О.

студентка;

Гузенко І.І.

старший викладач,

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасне розуміння професії вчителя задекларовано у нових концепціях викладання предметів. Фізкультурна освіта тлумачиться як «процес активної дії не тільки на фізичні здібності людини, а й на її відчуття, свідомість, психіку, інтелект, що має соціально-психологічні прояви: позитивну мотивацію, ціннісні орієнтації, інтереси і потреби у сфері фізичної активності та здорового способу життя» [1].

Концепція фізичної культури передбачає виховання мотиваційних і поведінкових якостей, активної соціальної орієнтації на оздоровлення [2, с. 2-7]. Науковці, досліджуючи виховання та формування особистості вчителя (М. Євтух, І. Зязюн, І. Соколова, Б. Шиян, В. Ялович), звертають увагу на творчий потенціал особистості.

Фахівців фізичного виховання в Україні готують за багатоступеневою системою професійної підготовки за напрямками: вчитель фізичної культури, тренер з обраного виду спорту, фахівець з фізкультурно-оздоровчої роботи, з фізичної реабілітації, викладач з основ безпеки життєдіяльності; методист з фізичного виховання, вчитель фізичної культури, вчитель валеології [3].

Глобалізація навчання робить пріоритетними індивідуальні цінності у поєднанні із загальнолюдськими, виховання комунікативності, сприйняття розмаїття культур, розуміння та відчуття особистості. Одним із авторів цієї концепції є

американський вчений Р. Хенві. Урізноманітнення форм навчання розкриває індивідуальні особливості студентів, їхні інтереси, здібності, можливості, ціннісні і професійні орієнтації [4].

Виховання транслює національний досвід, традиції, нові підходи. Метою вищої освіти є розвиток особистості майбутнього фахівця фізичної культури, його талантів, розумових і фізичних здібностей, моральних цінностей, здатності до суспільного вибору, збагачення інтелектуального, культурного, творчого потенціалу, підвищення освітнього рівня [5].

Із сучасного досвіду викладання, головним шляхом формування особистості, її внутрішнього духовного світу є виховання на основі індивідуальних цінностей. Викладачі кафедри гуманітарних дисциплін ЛДУФК імені Івана Боберського навчають студентів розвивати критичне мислення, яке проявляється у таких компонентах, як: здатність до засвоєння нової інформації, чітке сприйняття текстових повідомлень, інтелектуальна праця, гнучкість, рефлексивність і швидка адаптація студентів до нового соціуму [6, с. 12].

В освіті не достатньо заповнена ніша національного виховання з його складовими – громадянським та патріотичним вихованням. Національне виховання молоді походить з духовної і матеріальної культури [8, с. 328-329]. Вихованню притаманні принципи гуманізму, демократизму, пріоритетності національних, загальнолюдських духовних цінностей, використання гнучкості й прогностичності [7, с. 110-115].

Викладацький колектив кафедри гуманітарних дисциплін ЛДУФК імені Івана Боберського мовними засобами практикує максимально сприятливі умови розвитку гідності студента, враховує його особисті запити.

Глибока повага до людської гідності, позитивне сприйняття індивідуальних особливостей іншої людини, визнання її прав і свобод, бажання співчувати та допомагати, намагання робити добро й піклуватися про благо людей є основними засадами гуманізму [9].

Студент у виші засвоює нові теоретичні знання на трьох рівнях. На емпіричному він отримує наукові знання; на аналітичному – самостійно доповнює наукові знання новим змістом; на прогностичному – використовує їх у різних наукових дисциплінах.

При здобутті спеціальності у сфері фізичної культури студент виконує виховні завдання (В. Маслов, Н. Зволинська): набуває знання про фізичну культуру і про людину, яка займається фізкультурно-спортивною діяльністю; вивчає досвід емоційно-ціннісних ставлень; засвоює моральні норми; практикує передавання цінностей фізичної культури іншим [10, с. 2-8].

Про світоглядні орієнтири йде мова у теорії фізичного виховання. Через емпіричний підхід студенти засвоюють методiku наукових знань. Завдяки аналітичному підходу студенти пізнають засоби, а завдяки прогностичному – цілі та можливості фізичного виховання [11].

Удосконалення вищої освіти в Україні та підготовка фахівців розглядається науковцями як соціокультурний напрям. Освіта має відповідати соціально-економічним показникам ринкової економіки, враховувати політичні тенденції, стратегії, ресурси держави, освітянські програми [12].

Підготовка фахівців для фізичного виховання ґрунтовно вирішує питання формування особистості через утвердження у системі фізичного виховання національних традицій [13]. У системі освіти засобами фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи фізичного, соціального та духовного здоров'я суспільства [14]. У Складовою виховання молоді є заняття масовим спортом [15].

Майбутній фахівець фізичного виховання, насамперед, є особистістю, яка навчально-виховними засобами набуває кваліфікації та здобуває спеціальність. Підготовка студентів, на думку Б. Шияна, характеризується засвоєнням компонентів професійної діяльності (дисциплін навчального плану), а не професії [16, с. 41]. Б. Шиян виокремив основні принципи підготовки майбутнього фахівця: принцип свідомості і активності, принцип доступності та індивідуалізації, принцип переходу від окремого до загального, принцип розвивального навчання [17].

Творча особистість вміє творити, управляти, пропонувати нові теорії, технології, нестандартні рішення [18]. У виші через реалізацію творчого потенціалу у художній самодіяльності особистість майбутнього вчителя фізичної культури стає гармонійною. У гуртках студенти розкриваються, гармонізують духовні потреби та інтереси.

Позанавчальні виховні заходи, до яких долучається кафедра гуманітарних дисциплін ЛДУФК імені Івана Боберського мають гуманістичну складову. Репертуар заходів підібраний із творів на соціально-моральні, світоглядні теми, відповідає молодіжному середовищу, спонукає думати, аналізувати, мати свою позицію. Студенти пишуть і свої сценарії, а це активізує їхнє мислення.

Головним у становленні особистості є формування свідомості. Ми підтримуємо думку тих дослідників, котрі вважають, що свідомість є проявом духовної життєдіяльності людини у поєднанні із пізнанням.

Курси та тренінги розвивають, формують організаційні, комунікативні, професійні якості [19]. Інноваційні концепції у галузі освіти скеровані на самоосвіту, вплив колективу, удосконалення навичок спілкування, систем цінностей; застосування творчого підходу у здатності опрацьовувати значну кількість інформації, розвивати майстерність, мати належну самооцінку. Індивідуальний професійний стиль впливає на вибір спеціалізації.

Ефективне самовдосконалення майбутніх фахівців на кафедрі гуманітарних дисциплін ЛДУФК імені Івана Боберського триває через активну співпрацю студентів і викладачів. Самовдосконалення передбачає: високий професіоналізм; інноваційний характер мислення і готовність до змін; особисту творчу спрямованість; здатність розуміти інших осіб, їхні прагнення, мотиви, інтереси; високі духовні й моральні ідеали та переконання; готовність брати на себе відповідальність; комунікативність, діловитість; знання комп'ютерної техніки [20, с. 332]. Ефективними є такі форми роботи зі студентами: спостереження, індивідуальна бесіда, аналіз результатів повсякденної діяльності, опитувальні методики, тести, проблемні ситуації. Розглянемо деякі з них.

Ділові якості студентів у трудовій діяльності проявляються у здатності знаходити найкращий підхід до розв'язання ситуацій і найкоротший шлях досягнення мети, самостійного мислення й оперативного прийняття обґрунтованих рішень, послідовного й ініціативного забезпечення виконання. Більшість провідних компаній у країнах з ринковою економікою розробляє і приймає кодекси ділової етики. Ділова етика фахівця є сукупністю принципів, правил і норм поведінки [21].

В опитуваннях та анкетуваннях студентів викладачі визначають можливості та уподобання студентів, зорганізують для них зустрічі з відомими особистостями. Думки студентів про вибір майбутньої діяльності та про дієвість виховних заходів було визначено з анкетування. Для опрацювання фактичного матеріалу самостійних і контрольних робіт, творчих завдань та статей у роботі застосовано контент-аналіз.

Отже, сьогодні необхідно говорити про гуманітаризацію виховного процесу, де актуалізується особистісний досвід студентів і викладачів. Гуманітаризація освіти є, справді, потребою часу. Гуманітарна педагогічна освіта повинна базуватися на єдності інтелекту і моралі, на збереженні цілісності і гармонії внутрішнього світу людини, вона є важливим способом залучення людини до духовних цінностей культури.

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) (896а-93-п).
2. Концепція фізичного виховання в системі освіти України // Фізичне виховання в школі. – 1998. – № 2. – С. 2-7.
3. Національна програма патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.1999 р. № 1697 (1697-99-п).
4. Крупський. Я. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій: Словн. / Я. Крупський. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 72 с.
5. Національна програма патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.1999 р. № 1697 (1697-99-п).
6. Мороченкова И. Проблемы и пути формирования критического мышления студентов университета / Мороченкова И. // Профилактика психологического насилия и манипулирования сознанием та розвиток критичного мислення в молодіжному середовищі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції / Гол. редколег. М. Слюсаревський. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. – С. 12.
7. Оргинський В. Педагогіка вищої школи: Навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів / Оргинський В. – К.: Центр учб. літерат., 2009. – С. 328-329.

8. Береза В. Формування ціннісних орієнтацій у студентської молоді як одна з важливих умов розвитку критичного мислення / Береза В. // Вісник Черкаського університету: Зб. наук. ст. – Вип. 146. Серія Педагогічні науки / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. — Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – С. 110-115.

9. Круцевич Т. Предмет і зміст теорії і методики фізичного виховання: Лекція для студентів, аспірантів та слухачів підвищення кваліфікації, викладачів фізичного виховання / Круцевич Т. – К.: НУФВС, 2001. – 25 с.

10. Маслов В., Зволинская Н. Многоуровневая структура физкультурного образования – очередной указ или особая общественная необходимость / Маслов В., Зволинская Н. // Теория и практика физической культуры. – 1994. – № 12. – С. 2-8.

11. Круцевич Т. Предмет і зміст теорії і методики фізичного виховання: Лекція для студентів, аспірантів та слухачів підвищення кваліфікації, викладачів фізичного виховання / Круцевич Т. – К.: НУФВС, 2001.

12. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2002. – 23 квіт.

13. Дехтяр В., Сущенко Л. Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів: Навч. посібн. / Дехтяр В., Сущенко Л. – К.: Вид. ПП «Екмо», 2005. – 214 с.

14. Про Національну доктрину розвитку освіти // Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. – Київ, 2002.

15. Про Національну доктрину розвитку освіти // Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. – Київ, 2002.

16. Шиян Б. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Шиян Б. – К., 1997. – С. 41.

17. Шиян Б. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис.... д-ра пед. наук / Шиян Б. – К., 1997. – 50 с.

18. Сисоева С. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості: Дис.... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Сисоева С. – К., 1997. – 428 с.

19. Ніколаєв Ю. Довузівська підготовка майбутнього вчителя фізичної культури / Ніколаєв Ю. / Навч.-метод. посібн. – Луцьк: Надтир'я, 1994. – 59 с.

20. Ортинський В. Педагогіка вищої школи: Навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів / Ортинський В. – К.: Центр учб. літерат., 2009. – С. 332.

21. Матушанский Г., Цвенгер Ю. Основные характеристики психолого-педагогической подготовки и переподготовки преподавателя высшей школы на современном этапе / Матушанский Г., Цвенгер Ю. // Психологическая наука и образование. – 2001. – № 2.